

trestní soud, jak tomu nasvědčuje spojení s výrazem »vrchnost«, kterým míněny jsou orgány veřejné správy, jimž obdobně jako soudům (trestním) jest zvláště uloženo, by s hlediska zachování veřejného řádu dbaly o bezpečnost majetku stíháním majetkových deliktů. Pojem vrchností jest pojmem užším než v §u 68 tr. zák., kde vrchností jsou míněny všechny úřady a osoby, jež vykonávají státní moc. (Viz rozhodnutí býv. víd. nejv. soudu sb. čís. 471 a rozhodnutí Sb. n. s. č. 117). Dlužno proto vykládati slovo soud v souvislosti se slovem vrchnost. Dle toho nelze přisuzovati okresnímu soudu pro věci civilní, jenž jest vybaven pouze civilní pravomocí, povinnost, dbáti o bezpečnost a stíhati majetkové delikty. Soudy civilní jsou zvláštní soudy pro sebe. Samostatnost civilního soudnictví byla uznána již nařízením ministerstva spravedlnosti ze dne 17. května 1905 věstník min. spravedlnosti 10, kterým bylo provedeno oddělení civilní pravomoci od trestní. Této samostatnosti jurisdikce nebrání okolnost, že administrativně jsou různá, t. j. trestní a civilní oddělení podřízena témuž nadřízenému presidiu. Nutno proto při použití podle §u 187 tr. zák. rozlišovati, zda oznámení, pokud se týče vědomost o trestním činu, došlo na soud civilní, či trestní.

V tomto případě byl o spáchaném činu (zločin zpronevěry podle §u 181 tr. zák.) zpraven okresní soud pro Brno-okolí, pokud se týče přednosti soudu, obstarávající výhradně agendu civilní. Sdělením Růženy O-ové nenabyl o trestním činu vědomostí soud ve smyslu §u 187 tr. zák., jelikož sdělení stalo se u soudu civilního, aniž vrchnost ve smyslu téhož §u, jelikož přednost soudu civilního není orgánem veřejné správy, jemuž by bylo s hlediska zachování veřejného řádu zvláště uloženo, by dbal o bezpečnost majetku stíháním majetkových deliktů; zda měl podle §u 84 tr. ř. povinnost, učiniti jako představený »úřadu« o věci oznámení státnímu zástupci, čili nic, nepadá za těchto okolností pro posouzení věci na váhu. Vrchnost v tomto smyslu nabyla o trestním činu obžalovaného vědomostí teprve dne 26. května 1924, kdy proti obžalovanému jako soudnímu zřízenci bylo u presidia zemského civilního soudu v Brně na základě oznámení zavedeno disciplinární řízení. Do této doby však, jak nalézací soud zjistil, nahradil obžalovaný kancelářské pomocnici Růžence O-ové ze zpronevěřeného služného 659 Kč dne 3. května 1924 400 Kč a ve dnech 8. a 9. května 1924 zbytek 259 Kč. Byly proto u obžalovaného splněny předpoklady beztrestnosti ve smyslu §§ů 187 a 188 tr. zák., důsledkem čehož bylo ho osvoboditi.

Čís. 1904.

Lichva (zákon ze dne 12. října 1914, čís. 275 ř. zák.).

Zákonné znaky »tísne« a »vykořisťování« jsou jednak pojmy právní, jichž určení a vymezení spadá do oboru právního posouzení, jednak jsou též výrazem pro určitý skutečný stav, jehož vyšetření a zjištění je úkolem činnosti skutkově zjišťující a uvažující.

Z ochrany zákona nelze vylučovati osoby zkušené ani toho, kdo potřeboval vypůjčených peněz do obchodu.

K pojmu »tísň« (§ 2 čís. 1 zákona) stačí naléhavá, byť i pomíjející nesnáz peněžitá, nutící dožadovati se úvěru; není třeba, aby situace byla tak vážná, že by bez úvěru nastalo ohrožení dlužníkovy existence.

Pojem »vykořisťování tísň« předpokládá, že ten, kdo poskytuje úvěr, o tísni ví a úvěr poskytuje z důvodu této tísň.

(Rozh. ze dne 23. února 1925, Zm I 705/24).

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalované do rozsudku zemského trestního soudu v Praze ze dne 13. září 1924, pokud jím byla stěžovatelka uznána vinou přečinem lichvy podle §u 2 čís. 1 čís. nař. ze dne 12. října 1924, čís. 275 ř. zák., mimo jiné z těchto

důvodů:

Důvod zmatečnosti podle čís. 5 §u 281 tr. ř. je prý založen tím, že nalézací soud uvádí v rozsudku při výpovědích všech soukromých účastnic, že obžalovaná využívala jejich tísň. Okolnost tato není prý okolností skutkovou, nýbrž právním závěrem, aneměly prý v tom směru býti svědkyně vůbec dotazovány, tím méně pak okolnosti ty zjišťovány. Leč předně není správným tvrzení stížnosti, že podle znění rozsudku vypovídaly všechny svědkyně v ten smysl, že obžalovaná využívala jejich tísň. To je uvedeno jen u svědkyně Růženy K-ové, při čemž se však soud nespokojil tímto údajem, nýbrž zjistil výsledkem svědkyně důkladně celý děj se všemi okolnostmi jej doprovázejícími. Kromě toho neuvědomuje si stížnost jasně podstatu věci. Je pravda, že zákonné znaky »tísň« a »vykořisťování« jsou pojmy právními, jichž určení a vymezení spadá do oblasti právního posouzení. Na druhé straně je však též nepochybně, že slova ta jsou výrazem pro určitý skutečný stav, a že vyšetření a zjištění skutečností, kryjících stav ten a tím uvedené znaky zákonné, je úkolem činnosti skutkově zjišťující a uvažující. Aby se přesvědčil, zda skutečnosti takové tu jsou, byl soud povinen, provedením po ruce jsoucích důkazů, zejména důkazů svědeckých, vyšetřiti celý sběh věci, a po prozkoumání a zhodnocení získaných výsledků průvodních učiniti zjištění o rozhodných skutečnostech. Dotazování svědků nesmělo se omeziti arci na formuli, zda byla »tísň vykořisťována«, poněvadž by takto odpověď na otázku, zda uvedené znaky jsou skutečnostmi kryty, a v důsledku toho řešení otázky viny vloženo bylo v pravdě do rukou svědků. Nalézací soud bral se však při zkoumání věci správnou cestou a nelze proto postupu jeho činiti důvodné výtky. Důvodu zmatečnosti čís. 5 §u 281 tr. ř. jest se proto neprávem dovoláváno.

Totéž platí i o důvodu zmatečnosti čís. 9 a) §u 281 tr. ř. Stížnost popírá, že tu byla tísň na straně osob, úvěr vyhledávajících; všechny soukromé účastnice jsou prý osobami zkušenými, tři z nich (K-ová, P-á a P-ová) potřebovaly peněz do obchodu, a všechny, až na P-ovou byly prý vedle svého výdělků účastny též na výdělků svých mužů; R-ová pak doznala, že potřebovala peněz na zaplacení dluhu, učiněného

za zády svého muže, od něhož dostávala na domácnost měsíčně 1000 Kč, jsou sama ještě správkyňi domů. Avšak ta okolnost, že soukromé účastnice byly osobami zkušenými, nevylučuje ještě nikterak, že, jsouce v peněžních nesnázích a jimi nutkány, jednaly tak, že to neodpovídalo jejich jinak snad osvědčované zkušenosti a rozvážnosti. Jeť životní zkušeností, že tíseň, ať jakéhokoli druhu, odnímá člověku rozvahu a klidné uvážení možných následků jeho jednání. Obžalovaná netvrdila za řízení, že a do jaké míry všechny soukromé účastnice až na P-ovou, jež byla vdovou, byly účastny vedle svého výdělku též výdělku svých manželů, a nepřednesla ve směru tom žádných závažných okolností; stížnost uplatňuje tu proto skutečnosti nové, k nimž, hledě k zákazu novot v řízení zrušovacím (§ 288 čís. 3 tr. ř.), nelze přihlížeti. Nalézacímu soudu nebylo ostatně neznámo, že tři ze soukromých účastnic měly muže; když však přes to dospěl k přesvědčení, že byly v peněžní tísní, a že obžalovaná, znajíc jejich situaci, jí využila, je to neodporovatelný výrok soudcovský. To platí zejména ohledně R-ové, o níž zjišťuje soud, že nemocí upadla do dluhů a tím do peněžní tísně, a že, nemohouc dluhy své zaplatiti, obrátila se na obžalovanou, již svůj stav vyličila. Soudu bylo též známo, že svědkyně dostává od svého muže, topiče na dráze, měsíčně na domácnost 1000 Kč; když však přes to okolnost, že byla domovnicí (nikoli správkyňi domů) a že její muž o dlužích nevěděl, dospěl k přesvědčení, že se ocitla v tísní následkem zadlužení se pro nemoc, nelze rovněž výrok ten jakožto přesvědčení soudu napadati. Použití zákona není vadným ani z té příčiny, že svědkyně K-ová, P-á a P-ová potřebovaly vypůjčených peněz do obchodu. Zákon, používaje povšechného obratu »někoho jiného«, chrání každého, bez ohledu na jeho životní povolání, zaměstnání a způsob výdělku, kdo, ocitnuv se v tísní, je nucen dožadovati se úvěru. Nelze proto vylučovati z ochrany zákona jmenované tři svědkyně ze zmíněného důvodu, to tím méně, když rozsudek o nich zjišťuje, že jsou jen drobnými obchodnicemi, které potřebovaly vypůjčených peněz k nákupu zboží a nikoli k nějakému spekulativnímu podniku.

Stížnost namítá dále, že nedostatek podstatného znaku tísně vysvitne v tomto případě nejlépe z odpovědi na otázku, jaké zlo hrozilo soukromým účastnicím, kdyby byly nedosáhly úvěru od obžalované. K-ová, P-á a P-ová nebyly by prý mohly nakoupiti jimi vyhledávané množství zboží pro svůj obchod, takže v nejhrošším případě byl by jim hrozil pouze menší obrát v jejich obchodě, žádné však zlo, ani nebezpečí, ježto prý nebyl podán důkaz o tom, že by bez zápůjčky byly pozbyly výdělku neb živobytí. Tyto vývody dokazují, že stížnost pohlíží na věc s hlediska zrušeného zákona ze dne 28. května 1881, čís. 47 ř. zák., jak tomu nasvědčuje ne sice číselná, ale věcná citace rozhodnutí bývalého zrušovacího soudu č. 1244, vykládajícího pojem nouze (Notlage). Než oproti znění tohoto zrušeného zákona, jenž mluvil o vykořisťování pachateli známé n o u z e (Notlage) dlužníkovy, spokojuje se čís. nař. ze dne 12. října 1914, čís. 275 ř. zák. již vykořisťováním tísně (Zwangslage) dlužníkovy, tedy zřejmě menší měrou v poměrech spočívajícího vnitřního nátlaku na dlužníka; k pojmu tísně stačí proto naléhavá, třebas i jen pomíjející, nesnás peněžitá, nutící dožadovati se úvěru. Z toho plyne, že situace dlužníková nemusí býti tak vážnou, že by bez úvěru nastalo ohro-

žení jeho existence. Není proto při posuzování tohoto případu rozhodno, zda bez zápůjčky obžalovanou byly by pozbyly dlužnice výdělků nebo živobytí, nýbrž dlužno otázku klásti v ten rozum, zda svědkyně byly skutečně v tísní, jak byla pojmově vyložena, a zda obžalovaná tísně této úmyslně využila způsobem zakázaným. Tak si otázku dal nalézací soud, a nelze tudíž v jeho postupu spatřovati právní omyl. Namítá-li stížnost, že dlužnice, obchodující se zapůjčenými penězi, měly z nich značnější prospěch, nežli obžalovaná ze zápůjček, uváží-li se, s jakým velkým ziskem hokynáři obchodují, uplatňuje něco, co nemá opory ve zjištěných skutkových, která při dovolání se hmotněprávního důvodu zmatečnosti čís. 9 Šu 281 tr. ř. jsou jediné směrodatna.

V rozporu se zjištěnými rozsudku a proto nepovšimnutelné je tvrzení stížnosti, že R-ová nemohla ani dobře vysvětliti existenci svých dluhů; bereť rozsudek její výpovědi za prokázáno, že dluhy povstaly z nemoci. Namítá-li stížnost, že, kdyby byla obžalovaná neposkytka R-ové zápůjčku, byla by jí hrozila nejvýše civilní žaloba, jež nemůže býti považována za nějaké zlo, které by mohlo uvésti někoho v tíseň, dlužno na to odvěstiti, že nejde o to, zda by svědkyně bez poskytnutí zápůjčky byla upadla v tíseň, nýbrž o to, zda byla již v tísní, když se ucházela u obžalované o zápůjčku, a zda tíseň tato byla obžalované známa. Obě rozsudek formálně bezvadně zjišťuje. Stížnost uplatňuje v zásadě správně, že aby naplněn byl druhý podstatný znak závadného činu, totiž vykořisťování tísně, musí býti dokázáno, že ten, kdo poskytuje úvěr, dobře ví o tísní a že poskytuje úvěr jen z důvodu této tísně. Nesprávně a proti zjištěným rozsudku však tvrdí, že v tomto případě obžalovaná vědomí o tísní dlužnic neměla a v tomto vědomí úvěr neposkytovala. Zjišťujeť to rozsudek výslovně ohledně každé z dlužnic a zjištění to doprovází důvody formálně dostatečnými a věcně přesvědčivými, tudíž zákonu (§ 270 čís. 5 tr. ř.) vyhovujícími.

Další zákonnou náležitostí, nápadný nepoměr mezi plněním obžalované a vzájemným plněním dlužnic, popírá zmateční stížnost tvrzením, že prý není přesně zjištěno, kolik obžalovaná ve skutečnosti zapůjčila soukromým účastnicím a kolik tyto zaplatily jednak na kapitále, jednak na úrocích. I v tomto směru ocitá se stížnost v rozporu s předpoklady rozsudkovými, jimiž je zcela přesně zjištěna výše zápůjček, a kterými v tom ohledu, co obžalovaná slíbila, pokud se týče poskytovat si dala z důvodu úroků, jsou zjištěny takové sumy, které dlužno označiti přímo horentními, a na které by obžalovaná při pravidelném, se zásadami slušnosti a mravnosti jakož i se zákonitými předpisy slučitelném využitkování zapůjčených peněz nemohla ani pomýšleti. Za tohoto stavu věci nebylo ani potřebí nějakého číselně zcela přesného zjišťování úroků těch. Soukromé účastnice arci nepotvrdily, že obžalovaná s nimi vyjedнала, že jí musí zboží a kolik zdarma dodávati, soud však dospěl na základě jejich výpovědi k přesvědčení, že vybírání zboží obžalovanou, která za ně vůbec neplatila, trpěly a že tak činily jen proto, že si pomoci nemohly, poněvadž by jim jinak obžalovaná úvěru byla neposkytla nebo neprodloužila. Tento stav byl tudíž takový, že jej možno na roveň klásti výslovnému ujednání, nehledě ani k tomu, že zákon trestá nejen toho, kdo si protizákonně protiplněním dá slíbati, nýbrž i toho, kdo si je dá poskytovat, tudíž i bez předchozího slibu neb ujednání. Aby bylo zcela

přesně zjištěno, v jaké celkové výši si obžalovaná od každé ze soukromých účastnic zboží vybrala, jaké to zboží bylo a v jakém množství a t. d. nebylo potřebí, poněvadž již to, co nalézací soud, volně zhodnotiv průvody, na základě výpovědí soukromých účastnic zjistil, stačí plně, by nejen o sobě, nýbrž zejména v souvislosti s platy, které dlužnice z důvodu úroků konati musely, dokazovalo nehoráznost požadování obžalované a tím nápadný nepoměr mezi plněním jejím a vzájemným plněním postižených dlužnic.

Čís. 1905.

Podmíněné odsouzení (zákon ze dne 17. října 1919, čís. 562 sb. z. a n.).

Pro určení délky zkušební doby (§ 3 zákona) jest rozhodným trest v konkrétním případě uložený, nikoliv dotyčná zákonná sazba trestní.

(Rozh. ze dne 23. února 1925, Zm II 610/24).

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalovaného do rozsudku krajského soudu v Uh. Hradišti ze dne 11. října 1924, pokud jím byl stěžovatel uznán vinným zločinem podvodu podle §§ 197, 200 tr. zák., zrušil však podle §u 290 tr. ř. výrok, jímž byla stěžovateli zkušební doba ve smyslu §u 3 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 562 Sb. z. a n. stanovena na pět let, a zkušební lhůtu stanovil na tři leta. V otázce, o niž tu jde, uvedl

d ů v o d e c h:

Zrušovací soud se u příležitosti zmateční stížnosti přesvědčil, že zákona bylo v jiném směru použito v neprospěch obžalovaného nesprávně (§ 290 tr. ř.). Obžalovanému byl totiž trest vyměřen podle §u 203 tr. zák. a vzhledem k návrhu obžalovacího spisu zřejmě i podle §u 1 zákona ze dne 22. prosince 1921, čís. 471 Sb. z. a n. za použití §§ů 54, 55 tr. zák. těžkým žalářem v trvání čtyř měsíců, zostřeným a doplněným jedním postem měsíčně. Toto odsouzení bylo rozsudkem prohlášeno podle zákona ze dne 17. října 1919, čís. 562 Sb. z. a n. za podmíněné se zkušebnou dobou pěti let. Toto určení délky trvání zkušební doby příčí se však předpisu §u 3 zákona o podmíněném odsouzení, podle něhož činí zkušební doba rok až tři leta, jde-li o trest peněžitý neb o trest na svobodě do šesti měsíců, a dvě až pět let, jde-li o trest větší. Jeť nepochybné, že směrodatným jest trest v konkrétním případě skutečně uložený, nikoli dotyčná zákonná sazba trestní, jak patrně za to má nalézací soud. Tomu nasvědčuje zejména druhý odstavec uvedeného §u, jímž se stanoví, že, byl-li vedle trestu na svobodě uložen také trest peněžitý, rozhoduje o délce doby zkušební úhrn hlavního trestu a trestu náhradního, s t a n o v e n é h o p r o p r í p a d n e d o b y t n o s t i t r e s t u n a p e n ě ž í t ý c h. Jelikož nalézací soud svým výrokem o délce zkušební doby, spadajícím v rámeček výměry trestu, překročil svou trestní pravomoc, a při tom ustanovení §u 3 zákona o podmíněném odsouzení použil v neprospěch obžalovaného nesprávně, bylo výrok ten podle